

Arsis ontmoet

HOGE LUCHTEN

schattenuithetrijks.nl

03•04•2022 – 24•07•2022

12 kunstenaars

Arsis

 stichting
de vijf
samenwerkende
musea
in Nederland

MARKIEZENHOF

De jury

De Stichting Arsis in Bergen op Zoom nodigde kunstenaars uit om te reageren op de tentoonstelling 'Hoge Luchten'.

Thema: Hoge Luchten en de burgers in de stad.

Een enorm aantal kunstwerken is vervolgens ingestuurd. Een externe jury heeft deze beoordeeld en er zijn 11 kunstwerken gekozen om in de Tuinzaal van het Markiezenhof te exposeren. Een twaalfde schilderij heeft de Publieksprijs gewonnen.

Inleiding: Johanna Jacobs

Juryleden

Johanna Jacobs
Liesbeth Geerts
Margriet Burgers
Gerard de Kleijn

Arsis is de naam van een actieve groep beeldend kunstenaars in en rond Bergen op Zoom. De kunstenaars zijn georganiseerd in de Stichting Arsis Kunst en Sociëteit.

Bij Arsis zijn 45 kunstenaars aangesloten. Werkgroepen vormen de kern van de Arsis activiteiten. Deze werkgroepen zijn autonoom, al blijft het bestuur onder voorzitterschap van Maarten van 't Hof eindverantwoordelijk.

De Stichting beheert een eigen galerie, die elke maand een nieuwe tentoonstelling organiseert. De galerie, aan het Zuivelplein 5, is op vrijdag-, zaterdag- en koopzondagmiddag geopend.

De galerie wordt gerund door Jodrike de Koning, Annemiek Hoek en Trudie Vrolijk. De hele maand april 2022 is de expositie 'Hoge Luchten' te zien.

Ook op de Grote Galerij in het Markiezenhof is er een expositie die daar bij aansluit.

In de bibliotheek exposeert de groep 'Daan' met collages, geïnspireerd op 'Hoge Luchten'.

www.markiezenhof.nl/hogeluchten
<http://bergenopzoom-expo.art>

Arsis Kunst en Sociëteit: 'Hoge Luchten' in de hedendaagse kunst

Door Johanna Jacobs

Kritiek op het kunstbedrijf

In de jaren '90 van de vorige eeuw verschenen enkele spraakmakende publicaties waarin het kunstbeleid in Nederland en daarbuiten kritisch onder de loep werd genomen. In drie publicaties richtte academiedocent van Minerva en beeldend kunstenaar Diederik Kraaijpoel zijn pijlen op de dominantie van de abstracte kunst na de Tweede Wereldoorlog ('De Nieuwe Salon. Officiële Beeldende Kunst na 1945', 1990), de kunstenaars uit de dominante abstracte kunststroming ('Was Pollock kleurenblind? Bouwstenen voor de herschrijving van de recente kunstgeschiedenis', 1997) en tenslotte het kunstcircuit en kunstbedrijf ('Reputaties. Hoe de kunstenaar aan zijn goede naam komt', 2001).

In 1997 werd de aanval op met name de musea en aan kunstenaars subsidie-verstrekkende fondsen zoals het Mondriaanfonds, geopend door Riki Simons ('De gijzeling van de beeldende kunst'). Zij legt het hele kunstbedrijf in Nederland bloot en begint haar boek met de stelling "In de kunst hoort niets zeker en niets vanzelfsprekend te zijn.

Toch wordt de hedendaagse beeldende kunst gedomineerd door één onwrikbare zekerheid die nooit in twijfel wordt getrokken.

Die luidt: ware, vernieuwende kunst is een zaak van overheid en professionele experts, want 'het publiek' is daarvoor te dom en te onverschillig." Aan de hand van talloze en tot de verbeelding sprekende voorbeelden onderbouwt zij deze visie.

Een klein groepje zelfbenoemde experts, meestal museumdirecteuren van toonaangevende musea in Nederland, bepalen welke kunstenaars ertoe doen door werken te exposeren en tegen niet marktconforme prijzen aan te kopen. Vaak gebeurt dit al vroeg in de carrière van de kunstenaar die daardoor een vertekend beeld krijgt van zijn talent en de prijzen van zijn werk.

Daarnaast worden vaak diezelfde kunstenaars jarenlang ondersteund met forse stipendia om in het buitenland te exposeren of hun talent verder te ontwikkelen (via een werkbeurs).

De band van musea en fondsen met deze kunstenaars kent soms een jarenlang intensief karakter en houdt daarna op te bestaan. Galeriers daarentegen gaan vaak een carrièrelange binding met 'hun' kunstenaars aan die hun werken tegen marktconforme prijzen aanbieden. Ook verzamelaars zijn goed voor een kunstklimaat maar worden in Nederland steeds zeldzamer. Ook Simons trekt van leer tegen het koste wat kost vernieuwend moeten zijn van kunst, onderbouwd met voorbeelden van een voor de lezer onbegrijpelijk en onleesbaar jargon gehanteerd door de 'experts' om de werken te duiden.

De oplossing van dit alles volgens Simons: kunstenaars moeten op eigen benen staan en, zoals elkeen, hun weg zien te vinden en hun eigen pad bewandelen.

Kentering

Inmiddels is er een kentering opgetreden: alle kunststromingen – figuratief, abstract en alles daar tussenin – kunnen naast elkaar bestaan.

Het publiek wordt serieus genomen door middel van inleidende en toelichtende teksten maar ook door audiotours en zaalbrochures. In de Nederlandse musea is een keur aan spraakmakende en toonaangevende tentoonstellingen te bezoeken. Zijn de kritische publicaties daarmee anno 21ste eeuw achterhaald? Nee, zeker niet.

Nog steeds wordt de hedendaagse kunst in het 'gangbare' kunstcircuit vertegenwoordigd door een kleine groep kunstenaars waarvan het werk al jarenlang wordt geëxposeerd en aangekocht en te weinig kritisch wordt bevraagd. De naam is regelmatig belangrijker en interessanter dan het getoonde werk. De 'gewone' bezoeker denkt dan meteen dat dit aan hem ligt: 'ik heb er geen verstand van'. Kritiek vanuit de 'professionele' hoek op een gevestigd kunstenaar wordt vaak niet gewaardeerd of geaccepteerd.

In deze tijd is er dus te weinig, ook letterlijk, voor hedendaagse kunstenaars voor een podium of om te exposeren.

Vijf musea, vier thema's

Een initiatief van vijf middelgrote musea - Gemeentemuseum Het Hannemahuis in Harlingen, het Stedelijk Museum in Zutphen, het Westfries Museum in Hoorn, Museum Gouda en Museum het Markiezenhof in Bergen op Zoom - om per thema zo'n veertig belangrijke kunstwerken uit het Rijksmuseum in Amsterdam te exposeren, leidde in Bergen op Zoom tot het initiatief om aan deze expositie een parallelle tentoonstelling van hedendaagse kunst te koppelen. Het thema blijft ook hier dat van de 'klassieke' expositie. Uitgaande van de vier elementen aarde, water, lucht en vuur werden de eerste twee tentoonstellingen al gerealiseerd met de titels: 'Lage Landen' en 'Koele Wateren'.

De derde tentoonstelling in deze reeks is getiteld 'Hoge Luchten'. Naast de letterlijke schilderijen met hoge horisonten en luchten op allerlei manieren in alle seizoenen verbeeld, is er ook binnen dit thema gekozen voor een figuurlijke component: 'stadslucht', de hang naar vrijheid van Nederlandse steden en hun burgers. Ook nu wordt de verbeelding van dit thema in de werken van gevestigde kunstenaars in de collectie van het Rijksmuseum, in het Markiezenhof gespiegeld aan de werken van hedendaagse kunstenaars.

De organisatie hiervan wordt verzorgd door vijf leden van de Stichting Arsis Kunst en Sociëteit. Op het verzoek om deel te nemen aan deze parallelle expositie werd massaal gereageerd door kunstenaars. Maar liefst 130 kunstwerken werden ter beoordeling afgeleverd bij Galerie Arsis aan het Zuivelplein in Bergen op Zoom. Omdat alleen een van de drie tuinzalen op de begane grond en de galerij op de eerste verdieping van het Markiezenhof ter beschikking staan, moest er een strenge selectie plaatsvinden door een jury bestaande uit drie onafhankelijke kunstkeners en de projectleider van de vijf samenwerkende musea.

De organisatie was voorbeeldig. Na het werven van de jury in een vroeg stadium, werd deze voortdurend op de hoogte gehouden van de stand van zaken. De kunstenaars die deel wilden nemen dienden afbeeldingen van hun werk digitaal aan te leveren.

De juryleden kregen direct na de sluitingsdatum de link toegestuurd zodat zij zich al een indruk konden vormen van de ingezonden werken. De door de kunstenaars ingebrachte werken werden voor de jurering overzichtelijk in Galerie Arsis opgehangen of neergezet, voorzien van een nummer.

Jurering

Op 9 februari 2022 kwamen de organisatoren van Arsis en de juryleden bijeen in genoemde galerie. Na een kennismakingsrondje gingen drie juryleden – het vierde jurylid, de projectleider, kon door treinuitval Bergen op Zoom niet bereiken en jureerde aan de hand van het digitale bestand – met een lijst met nummers aan het werk.

De werken kregen ofwel een tien, een zes of een een, een score overeenkomend met een, twee en drie. In de loop van de middag hadden alle juryleden hun beoordelingen ingeleverd die in de computer werden verwerkt.

Daarna werd de uitslag bekeken en besproken. Elf werken werden geselecteerd voor de tuinzaal. De uitspraak 'Kwaliteit komt altijd bovendrijven' werd bewaarheid. De juryleden hadden vrijwel unaniem de hoogste scores aan deze elf werken gegeven! De beoordeelde werken die soms net niet in de top elf belandden, worden tentoongesteld in de galerij evenals alle driedimensionale werken die zijn ingeleverd.

Hierna gaat het uitsluitend over de twaalf best beoordeelde werken waarvan één door het publiek gekozen. Opvallend is dat alle vormen van de beeldtaal – zuiver figuratief, geabstraheerde figuratie en abstract – én alle technieken vertegenwoordigd zijn: schilderkunst, tekening, aquarel, fotografie en dan tal van mengingen daarvan.

Naast werken met letterlijk hoge of lage luchten zijn er ook werken die een 'vertaalslag' hebben gemaakt.

Suzanne van Andel

'Wouwse Tol'

Zij schilderde een gezicht vanaf de (snel)weg met een indrukwekkende avondlucht. Herkenbare eigentijdse elementen zoals de weglopende rijbaan met lantaarnpaal en het gezicht op bebouwing worden gecombineerd met de overweldigende kleurenpracht van de avondlucht: een competitie tussen menselijk ingrijpen en de blijvende kracht van de natuur.

Puck Meijer

'Oosterschelde, avondlicht'

Uitsluitend oerkracht van de natuur is uitgebeeld in het schilderij. Driekwart vlammeende lucht gescheiden door een smalle horizon kleurt het water daaronder.

Ad Verhagen

'Tufsteenvlakte op IJsland'

Twee kunstenaars kozen voor natuurfenomenen in het buitenland.

Ad Verhagen legde tijdens een reis de 'Tufsteenvlakte op IJsland' vast: na een onmetelijke intrigerende lege vlakte die overgaat in water, volgt de horizon met diepblauwe winterlucht. De koude en onherbergzaamheid stralen van dit werk af.

Mieke Bredschneijder

'Ierseke'

Zij schildert in 'Ierseke' de achterkant van schuurtjes en huizen aan het voorbij stromende water van de Oosterschelde met daarboven een typisch Nederlandse bewolkte lucht.

De koelte en vochtigheid van water en lucht zijn voelbaar weergegeven.

Don van Rooy

'Jam Ha-Arawa (de zee van de vlakte)'

Een explosie van donkere wolken en lichte vlakten boven een inham met water toont de foto 'Jam Ha-Arawa' van Don van Rooy. Deze zee strekt zich 4830 kilometer uit van Syrië in het noorden tot Mozambique in het zuiden en daarvan vormt de Dode Zee het meest diepgelegen deel: 400 meter beneden de zeespiegel.

Op deze foto is dit natuurfenomeen in een uiterst miniem, maar krachtig fragment gevangen: een pars pro toto van deze geweldenaar.

Linda Snoek

'Drukke in de stad'

Vanuit de hoge lucht wordt door Linda Snoek 'Drukke in de stad' knap verbeeld. Ook dit werk is vrijwel monochroom geschilderd waarbij opvalt dat de meeste mensen alleen zijn en geen interactie met elkaar aangaan waardoor ze de indruk wekken verzonken te zijn in hun eigen besognes. De lange schaduwen versterken het idee van drukte, haast en het onpersoonlijke van een stad.

Trudie Vrolijk

'De hemel is mijn dak'

Monochroom uitgevoerd in potlood, krijt en aquarel is het werk van Trudie Vrolijk. Prominent in beeld staat een vrouw met stevige stappers, winterjas, sjaal en muts.

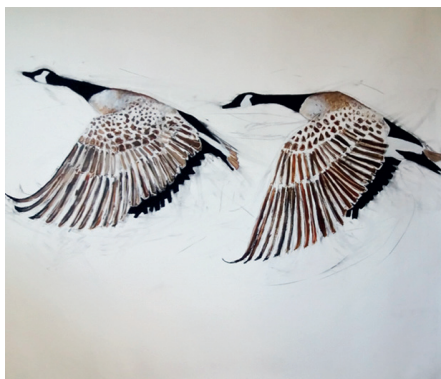
Door de titel en de objecten die zij bij zich heeft – een gevulde vuilniszak en een boodschappenkarretje – is zij te duiden als een dakloze. Haar solitaire bestaan wordt benadrukt door de op afstand weergegeven klassiek aan- doende gebouwen met mensen waar- mee zij geen verbinding aangaat.

Lea Adriaansen

'Stereo'

Hoog in de lucht vliegen, bijna synchroon, twee ganzen: de halzen vooruitgestrekt, de prachtige grote vleugels uitgeslagen. De achtergrond is neutraal: het thema 'Hoge Luchten' wordt hier als hoog in de lucht geïnterpreteerd.

Peter Geluk

'I'm OK you're OK'

Ook het werk van Peter Geluk in gemengde techniek, laat veel te raden over en dat is ook de bedoeling van de maker getuige zijn opmerking "Hoge luchten en burgers die naar de steden trekken: vooral dat tweede deel van het thema sprak me aan, dus ik heb een multi-interpretabel verhaal verwerkt in dit beeld. De kijker kan er zijn eigen interpretatie aan geven." Tegen een nachtelijke zwarte lucht bezaaid met sterren zijn links vooraan de silhouetten van een man met een bos bloemen, en een vrouw te zien. Voor hen ligt een stad met wolkenkrabbers waarbij één detail in het oog springt: een wegwijzer. Het werk roept allerlei associaties op die versterkt worden door de titel.

Jos van den Broek

'Dit is mijn dak, dit is mijn woning'

De mens staat nadrukkelijk centraal in het schilderij. Een man gehuld in een gekleurde deken kijkt naar een diepblauwe lucht met talloze sterren. De omhullende deken en de titel wekken de suggestie dat het hier een dakloze betreft die in zijn situatie de hemel boven hem met een lichte verbijstering op zijn gelaat bekijkt.

Peet Bakx

'The sky is the limit'

Door de titel en de uitwerking is het schilderij 'The sky is the limit' van Peet Bakx een wat raadselachtiger werk. De lucht is in vele kleuren weergegeven als een soort vuurwerk met daaronder donkere abstracte pijlerachtige mens-figuren die in een dialoog lijken te zijn verwikkeld.

Anouk Gunther

'Denkend aan Holland'

Tenslotte het twaalfde werk dat de publieksprijs kreeg. Het werd een humoristisch toegankelijk schilderij van Anouk Gunther.

Hangend aan een zweefvliegtuigje met het daarvoor kenmerkende registratienummer 'PH' is een fiets met daarop een moeder met voor- en achterop een klein kind, weergegeven.

Het schilderij heeft een verwijzing naar een privé ervaring van Gunther:

"Met ons gezin woonden we ooit 5 jaar lang in het warme zuiden van Amerika. Tijdens onze eerste winter daar kwam ik tot de realisatie dat als we ooit terug zouden gaan naar Nederland ik nooit meer met onze twee kinderen op een fiets zou fietsen.

Voor eeuwig fietsen we nu met z'n drieën op deze luchtfiets boven ons mooie landje. Ik miste de kou, de koeien, het Hollandse leven en de weemoed overviel me. Voor eeuwig fietsen we nu met z'n drieën op deze luchtfiets boven ons mooie landje."

Slotbeschouwing

Het initiatief van het Markiezenhof om parallel aan de tentoonstelling van werken uit het Rijksmuseum ook binnen het thema 'Hoge Luchten', hedendaagse kunst te tonen, is een schot in de roos gebleken. Maar liefst 83 kunstenaars uit heel Nederland maar ook uit Vlaanderen en zelfs één uit Duitsland, brachten 130 werken in. Behalve in de hierboven genoemde twee locaties biedt Galerie Arsis onderdak aan nog een deel van de ingezonden werken. Omdat alle drie beschikbare ruimtes beperkt zijn, valt een aantal werken af.

De massale deelname van kunstenaars wijst op een groot tekort aan tentoonstellingsmogelijkheden en tentoonstellingsruimte voor hedendaagse kunst buiten het geijkte circuit. Arsis heeft dan ook het plan opgevat om bij de laatste in de reeks van vier tentoonstellingen – vuur – meerdere locaties in de stad Bergen op Zoom te zoeken zodat meer werken kunnen worden getoond.

Wanneer we naar de kritische studies uit de jaren '90 van de vorige eeuw kijken dan blijkt dat er in de afgelopen twintig tot dertig jaar veel in de kunstwereld is veranderd. Hierboven werd al opgemerkt dat alle vormen van beeldtaal en technieken naast elkaar kunnen bestaan zonder een waardeoordeel of prioritering. Daarnaast is er veel meer oog voor 'het publiek' dat buitengewoon serieus wordt genomen en via teksten en gesproken woord wordt meegenomen in het tentoongestelde.

Op microniveau wordt in Bergen op Zoom het ideale scenario toegepast. Een zelfstandig en actief kunstenaarscollectief – Arsis – organiseert een podium voor hedendaagse kunst. Er wordt een onafhankelijke jury aangetrokken: de leden kennen elkaar niet en hebben geen binding met kunstinstututen. De werken werden anoniem gejureerd om partijdigheid of de schijn ervan te voorkomen. Op deze manier kon elke kunstenaar in Nederland en daarbuiten – jong, oud, beginnend of gevestigd – deelnemen met dezelfde kansen. Alleen de kwaliteit van de werken 'sprak'.

Het instellen van de publieksprijs is ook een gouden greep gebleken: door de centrale ligging in de stad van Galerie Arsis konden niet alleen mensen die ervan wisten maar ook passanten binnenlopen om de ingezonden werken te bekijken. Op een zeer laagdrempelige manier kon iedereen kennismaken met hedendaagse kunstuitingen en bovendien nog een stem uitbrengen.

De keuze voor het werk van Gunther geeft aan dat het publiek zeker niet “dom of onverschillig” is maar juist betrokken en gekozen heeft voor een zeer aansprekend kunstwerk.

Tenslotte moet de voorbeeldige organisatie van Arsis genoemd worden: de begeleiding van de kunstenaars en de juryleden, de publicatie van alle werken op de website van Arsis, de publiciteit eromheen: dat alles is door vijf bevlogen leden van deze kunst-sociëteit op een professionele manier geregeld. De oproep van Riki Simons dat kunstenaars voor zichzelf moeten opkomen, is met dit initiatief aangetoond.

Is er veel veranderd sinds de kritische publicaties in de jaren '90?

Het antwoord is volmondig ja! Is er nog wat te wensen: ja: een pleidooi voor meer exposities van hedendaagse kunst buiten de toonaangevende musea. Het initiatief in Bergen op Zoom toont aan dat er veel goede kunstwerken door beeldend kunstenaars worden gemaakt die het waard zijn om gezien te worden.

Johanna Jacobs,
kunsthistoricus en jurylid
18 maart 2022

ARSIS ONTMOET:

HOGELUCHTEN

schattenuithetrijks.nl

03.04.2022 – 24.07.2022

www.arsis-boz.nl

stichting
de vijf
samenwerkende
musea
in Nederland

MARKIEZENHOF

Arsis